

Mirko PETI

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Strossmayerov trg 2, HR-10000 Zagreb

O TZV. SADRŽAJU IMENA

U tekstu se imenska riječ u funkciji imena analizira s obzirom na sadržaj koji dobiva od objekta ili osobe koje imenuje.

I sama onomastika, znanstvena disciplina koja se, u sklopu lingvistike, imenima posebno bavi, u određivanju polazišta proučavanju svoga predmeta, samoga imena, priklanja se općelingvističkom stajalištu da se ime kao jezični znak od većine drugih znakova razlikuje po tome što uz legitiman jezični izraz nema i svoga autonomnoga jezičnoga sadržaja. Imena su jezični znakovi bez sadržaja, semantički prazna (Šimunović 1986: 172, Barac-Grum 1990: 15, Loetscher 1995: 449, Nicolaisen 1995: 388, Šivic-Dular 1998: 286).

Tako npr. u jezičnom izrazu imena *Luka* nema jezičnoga sadržaja 'luka' koji bi tom izrazu bio jednoznačno pridružen, na način na koji je jezični sadržaj 'kuća' jednoznačno pridružen jezičnom izrazu riječi *kuća*. Između riječi *Luka* i osoba kojima je ta riječ ime ne postoji nikakva jezično motivirana veza, kao što postoji između riječi *kuća* i predmeta u izvanjezičnoj zbilji koji su njome označeni. Stoga ime ne može imati ni svoje leksičko značenje (Raguž 1979: 19, Šimunović, 1986: 172, Superanskaja 1989/90: 576, Nicolaisen 1995: 388), onakvo kakvo u jeziku ima svaka leksički punoznačna riječ. Posljedica je toga i neprevodivost imena, kao jedno od njegovih bitnih semantičkih svojstava (Raguž 1979: 20, Šimunović 1986: 172, Šrámek 1995: 380).

Značenje je imena samo onomastičko, po funkciji koju u jeziku ima: da samim oblikom uputi na objekt ili osobu u izvanjezičnoj zbilji, imenuje ih i time identificira (Raguž 1979: 19, Šimunović 1986: 171-172, Superanskaja 1989/90: 570, Šrámek 1995: 380, Nicolaisen 1995: 387-88, Loetscher 1995: 449, Peti 1997: 101-102, Šivic-Dular 1998: 286). Oblik imena kojim se na objekt ili osobu upućuje, s ciljem njihova imenovanja, nije primarno gramatički oblik, nego oblik

semantički. Sadržaj je tog oblika pojedinačnost. Riječju se s tim oblikom osoba ili objekt imenuju kao nešto pojedinačno, i u toj pojedinačnosti nebrojivo, bilo da je riječ koja služi kao ime u jednini, npr. *Luka, Zagreb*, bilo da je u množini, npr. *Trpimirovići, Vinkovci*. Nebrojiva pojedinačnost kao stalan semantički oblik imena u iménā neutralizira opreku u gramatičkoj kategoriji broja, među jedninom i množinom, pa su ona, imena, uvijek ili samo u jednini: *Luka ~ Ø*, ili samo u množini: *Ø ~ Trpimirovići*, a nikada i u jednini i u množini.

No unatoč tomu što ime u njegovu čistom obliku definira, poimlje i tumači kao jezični znak bez sadržaja, samo s onomastičkim značenjem imenovanja pojedinačnoga objekta ili osobe, onomastika u jednom dijelu istraživanja svoga predmeta, samoga imena, ne može odoljeti iskušenju a da ne progovori i o tzv. sadržaju imena (Šimunović 1986: 172, Sonderegger 1987: 16, Barac-Grum 1990: 15–19, Nicolaisen 1995: 390, Loetscher 1995: 448, Koss 1995: 458). Kako se u kontekstu definiranja imena kao jezičnog znaka bez sadržaja to učestalo posezanje za govorenjem o sadržaju imena može protumačiti? Mišljenja o tome ima li ime sadržaj ili ga nema, i što je on zapravo, odnosno kako ga se može definirati, kreću se u onomastici u rasponu od posvemašnjeg odbijanja sadržaja kao sastavnoga dijela imena (Gardiner 1954: 19) do shvaćanja da ime može posjedovati maksimum sadržaja (Koss 1995: 458).

U istih autora često su zastupljena oba ta gledišta: »Imena su, semantički gledano, prazna, znakovi bez "sadržaja" (*Trogir, Korana, Irena*), a s obzirom na imenovani objekt, što je njihov onomastički sadržaj, neizmjereno su bogata značenjem, koje je toliko bogatije koliko nam je imenovani objekt poznatiji (stvarni i asocijativni sadržaj)« (Šimunović 1986: 172). Na drugom mjestu tvrdi se slično: »Što više sadržaja ime za nas ima, bolje ga poznajemo, vjerojatno su bogatije asocijacije i odnosi u polju« (Nicolaisen 1995: 390). Budući da se u onomastici o imenu govori kao o jezičnom znaku bez sadržaja, s jedne strane, i kao o jezičnom znaku s bogatim sadržajem, s druge, tu dvojnost imena s obzirom na sadržaj nužno je metodološki valjano protumačiti. Potrebno je utvrditi o koja je dva aspekta imena glede sadržaja tu zapravo riječ.

U sklopu takva istraživanja valja odmah odgovoriti na pitanje što znači tvrdnja da je imenovani objekt onomastički sadržaj imena. Tvrdnja da je imenovani objekt onomastički sadržaj imena bez dodatnoga se tumačenja može prihvatiti samo za slučajeve u kojima se jednim imenom imenuje samo jedan objekt, kao npr. grad Zagreb imenom *Zagreb*, rijeka Drava imenom *Drava* itd. Tu bi po navedenoj tvrdnji objekt Zagreb bio onomastički sadržaj imenu *Zagreb*, a objekt Drava onomastički sadržaj imenu *Drava*. Što je međutim onomastički sadržaj imena onda kad se jednim imenom imenuje više osoba ili objekata u izvanjezičnoj zbilji, kao npr. imenom *Luka* mnoštvo muških osoba koje se tako zovu, ili imenom *Barbara* mnoštvo ženskih osoba koje se tako zovu? Imaju li imena

Luka i Barbara u tom slučaju toliko onomastičkih sadržaja koliko je osoba njima imenovano? Dobivaju li ta imena od svake osobe koju imenuju neki svoj novi onomastički sadržaj? Ako dobivaju, kako je moguće sve te različite sadržaje u jednom imenu opisati? Ako ne dobivaju, koji je pravi onomastički sadržaj tih imena?

Za odgovor na to pitanje nužno je ponovno zapitati se što zapravo znači tvrdnja da je imenovani objekt onomastički sadržaj imena. Ta tvrdnja može biti ispravna samo ako se tumači tako da imenovani objekt onomastičkim sadržajem imena postaje time što je njime imenovan, a ne time što se objekt kao izvanjezični sadržaj preslikava na ime kao na svoj jezični izraz, da bi postao dijelom njegova sadržaja. Objekt se uostalom kao izvanjezični sadržaj i ne može izravno preslikati na ime kao na svoj jezični izraz. Između objekta kao dijela izvanjezične zbilje i imena kao dijela jezičnoga sustava ne postoji pojam koji bi to omogućio. U tom je smislu imenovani objekt zaista samo onomastički sadržaj imena, dobiven imenovanjem, a ne i njegov jezični sadržaj. Time se još jedanput potvrđuje već izrečena pretpostavka da osim funkcije imenovanja drugoga jezičnoga sadržaja ime u svom čistom obliku i nema.

Nema ga ni ondje gdje se njime imenuje samo jedan objekt ili osoba u izvanjezičnoj zbilji, kao ni ondje gdje se njime imenuje više objekata ili osoba. Ako se imenovani objekt i osoba kao onomastički sadržaji imena shvate tako, onda je imenima *Luka i Barbara* onomastički sadržaj svaka pojedinačna osoba koja je tim imenima imenovana. Tako definiran onomastički sadržaj, kao imenom imenovani objekt ili osoba, a ne objekt ili osoba kao sadržaj imena, ne potire pravu imensku funkciju imena kao jezičnoga znaka bez sadržaja. Postuliranjem toga sadržaja na takav način samom se imenu ne pripisuje nikakav dodatni sadržaj, pa ni u slučaju kad se jednim imenom imenuje više različitih objekata ili osoba, kao u primjeru s imenima *Luka i Barbara*.

Ime po definiciji svoje imenske funkcije ne može uputiti na više objekata ili osoba odjednom. Time što upućuje na više objekata ili osoba, s ciljem njihova imenovanja, ime ne gubi svoj semantički oblik pojedinačnosti. I dok se riječju *grad* u paradigmi *grad ~ gradovi* označuju svi gradovi u izvanjezičnoj zbilji, jer jedan pretpostavlja sve i obratno, dotle se riječju *Luka* u paradigmi *Luka ~ ∅* ne upućuje na sve osobe s tim imenom, jer jedna ne pretpostavlja sve, nego se njime odvojeno upućuje na svaku pojedinu osobu toga imena. Na svaku osobu ili objekt, od više njih na koje upućuje, ime i može uputiti kao na nešto pojedinačno upravo zato što je glede sadržaja semantički prazno, značenjski slobodno od osoba i objekata koje imenuje, i s njima vezano samo činom imenovanja, samo svojim semantički nebrojivim oblikom pojedinačnosti, pomoću kojega i ono na što imenovanjem upućuje čini pojedinačnim i nebrojivim.

Ni ime *Luka* ni ime *Barbara* kao imena ne dobivaju nikakve dodatne sadržaje zbog toga što imenovanjem mnoštva različitih osoba imaju mnoštvo različitih onomastičkih sadržaja. Sa semantičkoga gledišta, onomastičko je značenje tih imena uvijek isto: to što imenuju u izvanjezičnoj zbilji, svojim semantičkim oblikom pojedinačnosti imenuju uvijek kao nešto pojedinačno, bilo toga samo jedno ili mnogo. Onomastički sadržaj dobiven imenovanjem objekta i osobe ne prenosi se dakle kao jezični sadržaj na ime kojim su objekt ili osoba imenovani. Zavisnost je tu jednostrana: imenujući ih, ime objekt ili osobu čini svojim onomastičkim sadržajem, no imenovani objekt ili osoba ne postaju time jezičnim sadržajem samoga imena, ne ulaze u njegovu semantičku imensku strukturu. Imenovani se objekt ili osoba imenom ne označuju, da bi ime od njih, u povratnoj sprezi, dobilo značenje, nego se, s ciljem imenovanja, na njih imenom samo upućuje.

Ime jest doduše uvijek ime nečega, nije dakle kao jezični znak sasvim samostalno, i u tom smislu bez imenovanoga objekta ili osobe imena nema. Ali to čega je ime ime i unatoč tome nije sastavni dio imena. Ovdje predloženim načinom tumačenja imenovanoga objekta ili osobe kao onomastičkoga sadržaja imena, dobivena imenovanjem, temeljna je funkcija imena očuvana: njime se upućuje na pojedinačan objekt ili osobu koji postaju njegov onomastički sadržaj, ali se njemu kao imenu time nikakav novi sadržaj ne pripisuje. Ime, semantički prazno, sa svojim semantičkim oblikom pojedinačnosti, i jest ime upravo po tome što može pojedinačno imenovati različite onomastičke sadržaje.

Stoga se bez negativnih posljedica za samu definiciju onomastičke funkcije imena bez dodatnoga tumačenja ne može tvrditi da su imena s obzirom na imenovani objekt neizmerno bogata značenjem. Osim što je imenu njegov onomastički sadržaj, samo ime od imenovanoga objekta ili osobe ne dobiva nikakvo novo značenje. A značenje koje imenovani objekt ili osoba imaju kao osoba i objekt, neovisno o tome kojim su imenom imenovani, nije više značenje imena, i ne može se definirati kao njegov sadržaj. Sadržaj imenovanoga objekta ili osobe, sve ono što sadrži npr. objekt s imenom *Zagreb* ili npr. osoba s imenom *Krleža*, ne može se dakle definirati u sklopu definicije samoga imena, *Zagreb* i *Krleža*, njegove onomastičke funkcije, nego se za definiranje tih sadržaja u opis moraju uvesti dodatni kriteriji.

Budući da je postuliranjem sadržaja imenovanoga objekta ili osobe kao sadržaja imena u neku ruku dovedena u pitanje i metodološka valjanost definiranja imena kao jezičnoga znaka bez sadržaja, da bi se izbjegli nesporazumi, potrebno je utvrditi o kakvu je i kojem sadržaju imena tu zapravo riječ. Za to je osim pojedinačnih opažanja i znanja nužna i prikladna značenjska teorija (Loetscher 1995: 448). U njoj bi se moralo odgovoriti na pitanje »je li se pod značenjem imena može razumjeti intencija, kao mnoštvo (apstraktnih) uvjeta

upotrebe leksema, denotacija, kao mogući referencijski domašaj, referencija u užem smislu kao specifična nadoknada za ono što je mišljeno, konotacija, to će reći iz referencijalnih uvjeta primjene otvorive dodatne informacije« (Loetscher 1995: 448), ili, konačno, »zbroj s imenom povezanih asocijacija, predodžbi i osjećaja« (Sonderegger 1987: 16).

Kad se govori o sadržaju imena, izvan njegove onomastičke funkcije, načelno valja razlikovati dvije vrste sadržaja koje se imenu pripisuju. Jedno je sadržaj riječi koja je imenu u podlozi kao apelativ, opća imenica, ako za ime takva riječ postoji, ako se za nj može utvrditi. To je tzv. etimološko značenje imena. Jednodušan je stav u literaturi da to značenje za onomastičku funkciju riječi nema veće vrijednosti, pokazuje se neaktualnim, a može biti i u neskladu sa sadržajem riječi kao onomastičke jedinice (Šimunović 1976: 250, Superanskaja 1989/90: 576, Nicolaisen 1995: 388). Štaviše, što je etimološko značenje neke riječi u funkciji imena manje prozirno, to bolje ta riječ obavlja svoju onomastičku funkciju. Dakle, što manje apelativnoga sadržaja jezični znak ima, funkcija mu je imena to potpunija, a najpotpunija je kad osim svoga onomastičkoga sadržaja nikakva drugog sadržaja nema. Da je tomu tako, dokaz je velik broj imena kojima nije moguće utvrditi etimološko značenje, a sva besprijekorno funkcioniraju kao imena.

Iz navedenoga se može zaključiti da etimološko značenje riječi nije sastavni dio semantičke strukture imena, ne ulazi u njegovu definiciju. Ime se kao ime od ostalih riječi u jeziku razlikuje prvenstveno po svom semantičkom obliku i po svojoj funkciji. Uočeno je to i u onomastičkoj literaturi: »Najveća razlika između riječi i imena leži u njihovim semantičkim karakteristikama i u njihovoj funkciji« (Nicolaisen 1995: 389). Semantička je struktura apelativa i s njom povezana njegova funkcija jedno, a semantička struktura imena i s njom povezana njegova funkcija drugo, pa i onda kad se apelativ od imena na prvi pogled po svojoj gramatičkoj strukturi ne razlikuje. Najbolje se to vidi na primjeru prijelaza apelativa u ime.

Izrazna se forma riječi u tom prijelazu na fonološkoj razini ne mijenja: riječ *potok* kao opća imenica i riječ *Potok* kao ime imaju istu izraznu formu: *p-o-t-o-k*. Mijenja im se samo semantička forma: riječ *potok* kao opća imenica, apelativ, ima semantički brojiv oblik cjelovitosti. To je takav oblik kojim se ono što ta riječ znači u izvanjezičnoj zbilji označuje kao cjelovit pojedinačan predmet koji se može brojiti, jedan u opreci prema mnogo. Gramatički je izraz semantički brojiva oblika cjelovitosti riječi *potok*, te riječi kao opće imenice, odnos jednine i množine: *potok* ~ *potoci*. Kao ime riječ *Potok* ima semantički nebrojiv oblik pojedinačnosti. To je takav oblik kojim se ono što se tom riječju imenuje imenuje kao pojedinačan objekt ili osoba. Gramatički je izraz semantički nebrojiva oblika pojedinačnosti riječi *Potok*, te riječi kao imena, dokidanje odnosa jednine i množine: *Potok* ~ \emptyset .

S promjenom semantičkog oblika riječi mijenja se i njezin gramatički oblik. Za razliku od opće imenice, koja je i u jednini i u množini: *potok* ~ *potoci*, riječ je kao ime ili samo u jednini: *Potok* ~ \emptyset , ili samo u množini: \emptyset ~ *Potoci*. I u jednini i u množini njome se objekt ili osoba imenuju kao nešto pojedinačno. Po neutralizaciji opreke u gramatičkoj kategoriji broja semantičkom kategorijom nebrojivosti, pojedinačnošću kao jednim od njezinih oblika, vidi se da je semantički nebrojiv oblik pojedinačnosti za ime primarniji od gramatičkog oblika kategorije broja, s jedninom i množinom kao njezinim oznakama. Zato je riječ u funkciji imena sa semantički nebrojivim oblikom pojedinačnosti pojedinačna imenica, za razliku od riječi u funkciji apelativa, koja je sa semantički brojivim oblikom cjelovitosti opća imenica.

Tendencija je etimološkoga značenja riječi da se s aktualizacijom onomastičke funkcije imena gubi, u semantičkom procesu u kojemu se događa prijelaz od apelativa prema imenu, od opće prema pojedinačnoj imenici. To je proces desemantizacije (razznačivanja) apelativa za račun specifične semantike imena. U tom procesu riječ prolazi kroz postupak onimizacije¹: od značenjske općenitosti, usmjerene na označivanje predmeta u izvanjezičnoj zbilji, do značenjske pojedinačnosti, usmjerene na imenovanje objekta ili osobe. Kad se apelativ isprazni od svoga sadržaja, činom imenovanja pojedinačnoga objekta ili osobe postaje ime, a imenovani objekt ili osoba njegov onomastički sadržaj. Imenovani objekt ili osoba ime čine imenom upravo time što postaju njegov onomastički sadržaj, ali kao sadržaj ne ulaze u njegov jezični sadržaj. Svoga jezičnoga sadržaja ime i nema. Jedini sadržaj imena kao jezičnoga znaka njegova je pojedinačnost, izvedena iz semantički nebrojiva oblika pojedinačnosti imenske riječi koja preuzima funkciju imena.

Druga je vrsta sadržaja vezanog uz ime sam sadržaj imenovanoga objekta ili osobe, što god on značio. A može značiti sve što objekt ili osoba u sebi sadrže kao iskustveno utvrdiv podatak. Kad se riječju *Zagreb* kao imenom uputi na objekt koji se tako zove, onda se uz taj objekt nužno pretpostavlja i određeni sadržaj. U nj ulaze različiti odnosi tog objekta sa svime što ga takvim određuje. Riječ je tu o sadržaju za koji se drži da ga ime kao jezični znak dobiva od imenovanoga objekta ili osobe na koje upućuje. Ne dakle imenovani objekt ili osoba kao onomastički sadržaj imena, dobiven imenovanjem, sadržaj po kojemu ime i postaje imenom, nego sadržaj imenovanoga objekta ili osobe kao iskustveno utvrdiv sadržaj. U onomastici se taj sadržaj najčešće tumači kao sadržaj s konotacijskim značenjem, za razliku od onomastičkoga sadržaja imena, kojemu je značenje referencijalno.

¹ Za termine 'onimizacija' i 'deonimizacija' v. Barac-Grum 1990: 15–19, Koss 1995: 461 i Šivic-Dular 1998: 286.

Budući da ovisi o iskustvenoj podlozi, o poznavanju objekta ili osobe, a ne proizlazi iz samoga čina imenovanja, taj se sadržaj prema imenu kao jezičnom znaku ne može definirati lingvistički precizno. Kao diskretan semantički entitet nije odrediv unutar kruga koji se zatvara odnosom imena kao jezičnoga znaka i objekta ili osobe kao njegove konkretne izvanjezične situacije. Značenjski nužno raznorodan, takav se sadržaj ne može jednoznačno odrediti kao sadržaj izrazu bilo kojega jezičnoga znaka, pa ni izrazu onoga koji svoga autonomnoga sadržaja nema, kakav je jezični znak upravo ime. Stoga se sadržaj imenovanoga objekta ili osobe kao iskustveno utvrdiv sadržaj i ne može definirati kao sadržaj imena. Iz toga proizlazi zaključak da ni iskustveno utvrdiv sadržaj imenovanoga objekta ili osobe nije sastavni dio semantičke strukture imena, ne ulazi u njegovu definiciju. U samoj riječi *Zagreb* kao imenu iskustveno utvrdiv sadržaj nije sadržan. Imenovani objekt ili osoba kao onomastički sadržaj imena, dobiven imenovanjem, i sadržaj imenovanoga objekta ili osobe kao iskustveno utvrdiv sadržaj dva su potpuno različita sadržaja.

Prvi je za funkcioniranje imena imenu nuždan, drugi nije. Imenovani su objekt ili osoba jednoznačno vezani uz ime time što su njime imenovani, a ne i svojim iskustveno utvrdivim sadržajem. Bez imenovanoga objekta ili osobe kao onomastičkoga sadržaja imena imena nema. Suprotno tome, bez iskustveno utvrdiva sadržaja imenovanoga objekta ili osobe ime normalno funkcionira kao ime, kao što funkcionira i bez etimološki utvrdiva sadržaja. Iskustveno utvrdiv sadržaj imenovanoga objekta ili osobe, koji onomastika imenu pripisuje, imenu dakle po definiciji ne pripada, jednako kao što mu ne pripada ni etimološki utvrdiv sadržaj riječi u funkciji imena. Stoga se o jezičnom znaku u imenskoj funkciji s pripisanim mu iskustveno utvrdivim sadržajem više ne može govoriti kao o imenu, nego se o njemu mora govoriti kao o nečemu što nije ime.

Da je pridruživanje iskustveno utvrdiva sadržaja imenovanoga objekta ili osobe imenu s onomastičkoga gledišta metodološki neprihvatljivo, pokazano je na primjeru imena *Luka* i *Barbara*. Tim se imenima u izvanjezičnoj zbilji imenuje mnoštvo različitih muških i ženskih osoba, a one kao iskustveno utvrdiv sadržaj ne mogu sve biti sadržaj imenima *Luka* i *Barbara*. Te osobe tim imenima u svojoj pojedinačnosti mogu biti samo njihov onomastički sadržaj. Jedno su dakle imenovani objekt ili osoba kao onomastički sadržaj imena, dobiven samim činom imenovanja², i taj sadržaj jednoznačno pripada imenu; a drugo su imenovani objekt ili osoba kao iskustveno utvrdiv sadržaj, dobiven nakon čina imenovanja, i taj sadržaj ne pripada imenu. Taj sadržaj pripada riječi s drugačijim semantičkim oblikom, koja u jeziku može zadržati još samo pravopisnu formu imena.

² O terminu 'čin imenovanja' v. Superanskaja 1989/90: 572, Loetscher 1995: 452.

Dobivajući iskustveno utvrdiv sadržaj od objekta ili osobe na koje upućuje, imenska riječ u funkciji imena prestaje biti ime, pojedinačna imenica, s imenovanim objektom ili osobom samo kao svojim onomastičkim sadržajem. Ta riječ, kao izraz iskustveno utvrdiva sadržaja imenovanoga objekta ili osobe, koji se kao naknadno oblikovan sadržaj uz ime veže, svojim semantičkim oblikom postaje pojam objekta ili osobe koji su njome imenovani, ono po čemu se objekt ili osoba, osim identifikacije imenovanjem, mogu i pojmiti. Preuzimanjem na sebe iskustveno utvrdiva sadržaja imenovanoga objekta ili osobe jezični izraz te riječi prestaje biti izraz riječi u funkciji imena kojim su objekt ili osoba imenovani i postaje izraz riječi u funkciji pojma kojim se imenovani objekt ili osoba poimlju. Na jezičnom planu tu se riječ tada, kao semantički razlikovnu prema općoj i pojedinačnoj imenici, može odrediti kao pojmovnu imenicu. Formalno istom jezičnom znaku dvije različite funkcije mijenjaju i njegov semantički status, svrstavaju ga u dvije različite skupine semantički određenih znakova. Semantički proces po kojemu riječ u funkciji imena prestaje biti ime i postaje pojmovna ili opća imenica zove se u onomastici deonimizacija (Koss 1995: 461 i Šivic-Dular 1998: 286).

U rečenici *I dok je srca, bit će i Kroacije* riječ *Kroacija* više nije ime, pojedinačna imenica, kojom se kao pojedinačan imenuje jedan objekt u izvanjezičnoj zbilji, u ovom slučaju jedna zemlja sa svojim zemljopisno-povijesnim identitetom. Riječ *Kroacija* tu je pojam imenovanoga objekta, izrazu kojega se pridružuje njegov iskustveno utvrdiv sadržaj, pojmovna imenica kojom se ono što ona znači ne imenuje kao objekt nego se označuje kao cjelovit jedinstven pojam iz cjelovitosti kojega se dijelnim genitivom izdvaja značenjski određen dio. Da bi se navedena rečenica razumjela, nužno je imati uvid u iskustveno utvrdiv sadržaj koji se izrazu riječi *Kroacija* u njoj pridružuje. Sudioniku u komunikaciji jezikom taj sadržaj mora biti poznat.

Kad riječ u funkciji imena postane izraz iskustveno utvrdiva sadržaja imenovanoga objekta ili osobe, kad u zamjenu za značenje pojedinačnosti dobije specifično pojmovno značenje, njezina prava onomastička funkcija, funkcija imena, tu prestaje. S iskustveno utvrdivim sadržajem dobivenim od objekta ili osobe koje imenuje riječ u funkciji imena više nije ime. Po tome se može zaključiti da se objekt ili osoba imenskom riječju mogu imenovati samo u semantički suženu prostoru između dviju navedenih vrsta sadržaja: etimološkoga, koji imenska riječ dobiva od apelativa, i iskustveno utvrdiva sadržaja, koji ta riječ dobiva od objekta ili osobe na koje upućuje. Samo u tom prostoru, bez etimološkoga i iskustveno utvrdiva sadržaja, s imenovanim objektom ili osobom samo kao svojim onomastičkim sadržajem, imenska riječ ima semantički nebrojiv oblik pojedinačnosti, samo je u tom prostoru pojedinačna imenica, i samo tu ima funkciju imena. Izvan toga semantičkoga prostora imenska riječ u funkciji imena više nije ime.

Stoga je logično da za tako sužen semantički prostor svoje imenske funkcije, s oblikom pojedinačnosti kao tipičnim, ta riječ ima i relativno sužen gramatički izraz: samo nominativ, u funkciji predikatnoga imena i u funkciji subjekta. Osim što je padež subjekta i predikata, nominativ je i padež imena. Da bi se imenskom riječju osoba ili objekt u izvanjezičnoj zbilji mogli imenovati, kao nešto pojedinačno, ta riječ mora biti u nominativu, ili u predikatnoj ili u subjektnoj funkciji. Samo riječju u tom padežu u te dvije njezine sintaktičke funkcije moguće je obaviti čin imenovanja.

A samo činom imenovanja osobe ili objekta riječ postaje ime, dobiva semantički nebrojiv oblik pojedinačnosti, i samo u činu imenovanja to i ostaje. Najprije kao predikatno ime imenskoga predikata: *Ti si Marko, To je Velebit*, a potom i kao subjekt kojemu predikat kategorijom lica u rečenici otvara mjesto: *Marko je moj brat, Velebit je kultna hrvatska planina*. Imena su dakle primarno predikati, a potom i subjekti. Vlastitim se imenom u predikatnom imenu ono što se imenuje imenuje kao nešto pojedinačno nekonkretno: *Marko (si), Velebit (je)*, nešto što tek imenovanjem valja konkretizirati, a to se čini posredstvom subjekta, uz koji se nužno pretpostavlja konkretna izvanjezična situacija (*ti, to*) u kojoj se imenovanje ostvaruje: *Ti si Marko, To je Velebit*. Vlastitim se imenom u subjektu ono što se imenuje imenuje kao nešto pojedinačno konkretno: *Marko (je moj brat), Velebit (je kultna hrvatska planina)*, nešto što se, u predikatu već imenovano, u subjektu upotrebom još samo potvrđuje³.

Odredba riječi kao imena uvjetovana je dakle semantičkim oblikom u kojemu se nalazi riječ kojom se što imenuje i gramatičkim kontekstom u kojemu se taj oblik može ostvariti. To su s jedne strane njezin semantički nebrojiv oblik pojedinačnosti, a s druge predikatni i subjektivi nominativ. Samo u nominativu, kao predikatno ime i kao subjekt, imenska riječ sa svojim semantički nebrojivim oblikom pojedinačnosti može biti ime, imati funkciju imena. U drugim gramatičkim oblicima: drugim padežima i u prijedložnim izrazima, i s drugim sintaktičkim funkcijama, imenska riječ gubi semantički nebrojiv oblik pojedinačnosti i prestaje biti ime. Imenska joj se funkcija dokida i aktualiziraju se neke druge njezine kontekstualno uvjetovane funkcije.

Koliko je semantički nebrojiv oblik pojedinačnosti imenske riječi za njezinu funkciju imenovanja bitan, pokazuje okolnost da i u nominativu riječ može prestati biti ime ako taj oblik izgubi. To se s riječju događa onda ako uz svoje primarno onomastičko značenje dobije još i kakvo dodatno kontekstualno, ako osim funkcije imenovanja pojedinačnoga objekta ili osobe počne označivati i nešto drugo što nisu ni objekt ni osoba u izvanjezičnoj zbilji. Riječ s funkcijom ime-

³ O semantičkim obilježjima nekonkretnosti i konkretnosti u odnosu predikata i subjekta po značenju v. Peti 1999: 257–288.

novanja tada prestaje biti ime. Dobivši u novom kontekstu novi sadržaj, imenska se riječ u funkciji imena semantički preoblikuje.

Iako su imena izuzetno važan segment komunikacije, riječi se samo kao imena, u svom čistom obliku i s čistom imenskom funkcijom, u komunikaciji upotrebljavaju zapravo vrlo malo. Riječi se u funkciji imena mnogo češće upotrebljavaju kao pojmovi izrazu kojih je pridružen iskustveno utvrdiv sadržaj imenovanih osoba ili objekata. To je i razumljivo, s obzirom na specifičnu funkciju imena, koja se sastoji u tome da na objekt ili osobu imenovanjem samo uputi i time ih identificira, za razliku od pojma, kojim se imenovani objekt ili osoba označuju, da bi ih se, tako označene, posredstvom iskustveno utvrdiva sadržaja koji im se pripisuje, moglo i pojmiti, kao što se u određenim kontekstima poimlju sve druge punoznačne riječi u jeziku. S riječju samo u funkciji imena to nije moguće.

U rečenicama tipa *Martin u Zagreb, Martin iz Zagreba, Moja im je sestra godinama bila Katica za sve* ili tipa *Studentima je Krleža uvijek težak na ispitu* odnosno *To je vama taj bijeli Zagreb* imenske riječi u nominativu *Martin, Katica, Krleža* i *Zagreb* više nisu imena. A nisu to zato što su u navedenim rečenicama izgubile semantički nebrojiv oblik pojedinačnosti, oblik kojim se osoba ili objekt mogu imenovati kao nešto pojedinačno. Semantičkim pomakom te su riječi u zamjenu za taj oblik u tim rečenicama dobile semantički nebrojiv oblik cjelovitosti. To je oblik kojim se ono što riječ znači njome označuje kao cjelovit jedinstven pojam koji se ne može brojiti. I zaista, riječi *Martin, Katica, Krleža* i *Zagreb* u navedenim su rečenicama od imena postale pojmovi imenovanih osoba i objekata, i to takvi pojmovi tih osoba i objekata izrazu kojih je pridružen neki njihov iskustveno utvrdiv sadržaj.

Tako se npr. u rečenici *Martin u Zagreb, Martin iz Zagreba* na izraz riječi *Martin* jednoznačno preslikava iskustveno utvrdiv sadržaj osobe s imenom *Martin*. Taj sadržaj kao bitno svojstvo te osobe postaje njezin pojam, a potom posredstvom riječi uz koju se veže (*Martin*), oslobodivši se izravne vezanosti uz osobu imenovanu tim imenom, u rečenici dobiva i općenitije pojamovno značenje. I kad osobe s iskustveno utvrdivim sadržajem više nema, u riječi *Martin*, koja više nije ime, iskustveno utvrdiv sadržaj ostaje u toj rečenici kao pojam za jedan tip ponašanja u određenoj situaciji. Tom se riječju dakle tu ništa ne imenuje, nego se njome označuje ono što ona znači po iskustveno utvrdivu sadržaju koji se na nju preslikava.

U navedenim rečenicama navedene riječi više nisu pojedinačne nego pojamovne imenice. Riječju se *Martin* na temelju iskustveno utvrdiva sadržaja s osobom koja je tako imenovana u navedenom frazemu označuje pojam beskorisne osobe, osobe s kojom se valjano ne može obaviti nikakav posao, riječju se *Katica* označuje pojam osobe koju se u njezinoj spremnosti na obavljanje

svakovrsnih poslova pomalo i iskorištava, riječju se *Krleža* označuje pojam osobe koja je pisac i literarno djelo koje je predmet studentskoga ispita, riječju se *Zagreb* s atributom *bijeli* označuje pojam objekta, u ovom slučaju grada, koji svojim izgledom ostavlja dojam čistoće.

Do promjene semantičkog oblika riječi, od semantički nebrojiva oblika pojedinačnosti, kad je riječ ime, do semantički nebrojiva oblika cjelovitosti, kad je riječ pojam, a u istom obliku gramatičkom, tu dolazi zbog semantičkoga konteksta u kojemu su se navedene riječi našle. U svakoj od navedenih rečenica riječ je o semantičkom kontekstu koji nastaje pridruživanjem iskustveno utvrdiva sadržaja izrazu imenske riječi u funkciji imena. Iskustveno utvrdiv sadržaj pridružen imenskoj riječi u funkciji imena uzrokuje promjenu semantičkog oblika te riječi, od oblika nebrojive pojedinačnosti, kad je riječ ime, do oblika nebrojive cjelovitosti, kad je riječ pojam. Iskustveno utvrdiv sadržaj pridružen riječima u funkciji imena te riječi od pojedinačnih imenica pretvara u pojmovne imenice. Budući da je u oba slučaja riječ o semantičkoj kategoriji nebrojivosti, za prijelaz od semantički nebrojiva oblika pojedinačnosti do semantički nebrojiva oblika cjelovitosti potreban je tek neznatan semantički pomak.

Što postaje riječ koja prestaje biti ime? U dosad opisanim slučajevima promjene njezina semantičkog oblika očito je da postaje pojam. No i pojmovi se, baš kao i imena u onomastici, po svom sadržaju mogu dalje razvrstavati u različite pojmovne skupine. Kriterij toga razvrstavanja tip je semantičkoga konteksta u kojemu pojam nastaje. Nastane li pojam od imena u semantičkom kontekstu koji se zove frazeologizacija, taj će se pojam zvati frazeologem. U frazemu *Martin u Zagreb*, *Martin iz Zagreba* riječi su *Martin* i *Zagreb* frazeologemi. Nastane li pojam od imena u semantičkom kontekstu koji se zove metonimizacija, taj će se pojam zvati metonim. U rečenici *Čitam Krležu* riječ *Krleža* je antropometonim. Nastane li pojam od imena u semantičkom kontekstu koji se zove gnomizacija, taj će se pojam zvati etnoalegorem (Pintarić 1998: 157). Itd.

Kako riječ kao ime može dobiti iskustveno utvrdiv sadržaj od objekta ili osobe koje imenuje? Tako da taj objekt ili osobu prestane imenovati, samo upućivati na njih, i počne ih označivati po njihovim iskustveno utvrdivim svojstvima. U svakom semantičkom kontekstu u kojemu se to događa taj se proces, proces deonimizacije, razimenjivanja imena, odvija u skladu s pravilima organizacije toga konteksta. To znači da riječ koja prestaje biti ime u svakom kontekstu postaje onakav pojam kakav u određenom kontekstu može postati.

Ne može svako ime biti pretvoreno u pojam na jednak način. To nije moguće zato što se uz različita imena, pa i različite tipove imena (toponimi, antroponimi itd.), vežu različiti iskustveno utvrdivi sadržaji, ovisno o pojedinom objektu ili osobi koji su određenim imenom imenovani. Iskustveno utvrdiv sadržaj vezan uz

jedno ime ili jedan imenski tip, kao za njih tipičan, ne mora se moći vezivati uz drugo ime, odnosno drugi imenski tip. Za drugo ime i drugi imenski tip vezivat će se kao tipičan drugi iskustveno utvrdiv sadržaj.

Vjerojatnost da rečenica *Sviram Marka*, s riječju *Marko* kao antropometonom, bude ovjerena, znatno je manja od vjerojatnosti koja se za to može pretpostaviti u rečenici *Sviram Bacha*. Da bi u rečenici ime bilo pretvoreno u pojam, mora biti ispunjen semantički uvjet, a to je iskustveno utvrdiv sadržaj vezan uz imenovanu osobu, njegova poznatost sudionicima u komunikaciji, i uklapanje toga sadržaja po tipu u model razimenjivanja semantičkim kontekstom koji se nudi: frazeološki, metonimijski, ili koji drugi. Osim što se zna da u procesu deonimizacije riječ može prestati biti ime, mora se znati i to može li postati to što se predviđa da u određenom kontekstu postane. U kontekstu metonimizacije predviđeno je da postane metonim. U rečenici *Sviram Marka* riječ *Marko* to ne može postati, ta se riječ tu od imena ne može pretvoriti u pojam na način da postane metonim, i zato je ta rečenica neovjerena. Zbog toga što nema određeni tip iskustveno utvrdiva sadržaja, riječ *Marko* ne može dobiti u njoj kontekstualno predvidiv semantički oblik.

Da sadržaj koji se s imenovane osobe ili objekta prenosi na ime nije sadržaj imena, nego iskustveno utvrdiv sadržaj, po kojemu imenska riječ za imenovanje objekta ili osobe prestaje biti ime i postaje pojam, najbolje se vidi u slučaju kada se isto ime odnosi na dvije ili više osoba. Na izraz riječi u funkciji imena tada se iskustveno utvrdiv sadržaj s jedne imenovane osobe može preslikati, a s druge ne mora, i to zato što druga osoba takva iskustveno utvrdiva sadržaja nema. Za osobu koja se zove *Krleža*, a nije pisac, teško se može reći *Čitam Krležu*, gdje riječ *Krleža* više nije ime nego pojam, kao što se to može reći za osobu s tim imenom koja je pisac. Za osobu s koje se iskustveno utvrdiv sadržaj preslikava na izraz riječi kojom je osoba imenovana, ta riječ prestaje biti ime i postaje njezin pojam, a za osobu s koje se iskustveno utvrdiv sadržaj ne preslikava na izraz riječi kojom je osoba imenovana, ta riječ i dalje ostaje samo njezino ime.

Iz izloženoga je očito da riječ u funkciji imena dodatno značenje dobiva u određenom semantičkom kontekstu koji nije onomastički. Tih konteksta ima više. Koji su? To je svaki onaj kontekst u kojemu ime kao jezični znak bez sadržaja, sa sadržajem koji je samo onomastički, dobiva kakav novi sadržaj. Jedan od konteksta u kojima se to događa jest i frazeologija. Frazeološki izrazi pogodan su jezični kontekst za promjenu funkcije riječi od njezine funkcije imenovanja osobe ili objekta do funkcije označivanja onoga što osoba ili objekt znače.

Temeljno je semantičko svojstvo frazeoloških izraza to da riječi od kojih su sastavljeni u njima ne zadržavaju svoja primarna značenja, nego se kontekstualnom neutralizacijom strukturno “utapaju” u značenje frazeološki određenih cjeli-

na, frazema samih. Po tom načelu, pridruživanjem iskustveno utvrdiva sadržaja imenovanoga objekta ili osobe, svoje primarno onomastičko značenje u frazemima gube i imena. S gubljenjem onomastičkoga značenja imena gube i svoju imensku funkciju, funkciju upućivanja na pojedinačan objekt ili osobu, i dobivaju funkciju izricanja kakva općenitijeg značenja koje je uz objekt ili osobu vezano kao njihov kontekstom uvjetovan sadržaj. Suglasnost s takvim tumačenjem postoji i u frazeološkoj literaturi: »ime je dospjelo u frazem budući da je ono u svijesti tvoritelja izazvalo asocijaciju vezanu uz kakav konkretan denotat. U nastaloj čvrstoj vezi imenu je pripalo ključno mjesto pri obrazovanju novog značenja« (Matešić 1992/93: 294).

Upravo to novo značenje imenu i oduzima njegov imenski status. Uočeno je to već i u literaturi: »Kad imamo spoj *kud svi Turci, tud i mali Mujo*, onda je tu skroz gotovo, svršeno s imenom. Tu više nema imena; ono samo formalno postoji«. I dalje: »Imena u frazeologiji dakle gube svoju funkciju imena, svoj referencijalni karakter. To što ih zadržavamo kao imena (u svijesti, a i kao tradiciju pisma, pravopisa), to je stvar običaja. A bez toga bi se običaja i moglo« (Raguž, 1979: 21). Inercijom još zadržana pravopisna forma imena u frazemu (npr. *Martin u Zagreb, Martin iz Zagreba*) ne odgovara semantičkom obliku riječi koja u njemu više nije ime. Jednako tako više nisu imena riječi *Rim* i *Pušča Bistra* u frazemima *Svi putovi vode u Rim* i *Živjeti u Puščoj Bistri*. Sa svojim novim frazeološkim značenjem te su riječi tu frazeologemi. Frazeologemi su i sve druge riječi s imenskom funkcijom u svim ostalim frazemima, koliko god ih ima. Tu se te riječi po svom značenju i funkciji izjednačuju s ostalim frazeologemima, s onima koji u frazemima nisu riječi s imenskom funkcijom. I to je već uočeno u literaturi.

Pišući o frazemima s komponentom vlastitoga imena, Matešić (1992/93: 293) zaključuje da se ti frazemi »ne razlikuju od ostalih frazema, frazem *ići od Poncija do Pilata* u svom sastavu ni u čemu se ne ističe od frazema *ići od nemila do nedraga*«. Takav zaključak suprotan je mišljenju koje se u frazeologiji uvriježilo, a to je »da frazemi s komponentom vlastitog imena tvore posebnu grupu, da imaju specifičan mikrosistem, i da se analizom etimologije konkretnog antroponima najuspješnije može riješiti pitanje značenja nastale čvrste veze« (Matešić, 1992/93: 293). Međutim, s frazeološkoga gledišta, frazemi s komponentom vlastitog imena zaista ne čine posebnu skupinu. Matešić je tu u pravu. No s onomastičkoga gledišta, o kojemu govori Raguž, ti su frazemi zanimljivi zato što vlastita imena u njima redovito gube status vlastitoga imena. Tu je u pravu Raguž. Izgubivši status vlastitoga imena, riječi s imenskom funkcijom postaju frazeologemi, kao i svi drugi. Premda polaze s različitih gledišta, frazeološkoga i onomastičkoga, i Matešić i Raguž u zaključku dolaze do istoga rezultata: imena u frazemima ne funkcioniraju kao imena nego su nositelji posebnoga

frazeološkoga značenja. Stoga nema nikakva razloga u takvim okolnostima ne zvati ih frazeologemima.

Drugi su kontekst gubljenju funkcije imena narodne poslovice. »Pišući članak o vlastitim imenima u poljskim narodnim poslovicama (Pintarić 1994) uočila sam da se ni antroponimi, ni etnonimi kao ni toponimi u tim poslovicama ne rabe u funkciji nazivanja osobe ili mjesta, nego imaju preneseno značenje općih kulturološki obilježenih leksema. To su dakle etnoalegoremi« (Pintarić 1997: 157). Za ono što se ovdje uz riječ u funkciji imena naziva iskustveno utvrdivim sadržajem imenovanoga objekta ili osobe autorica u svom radu rabi termin pragmatična osobina vlastitoga imena.

Treći je kontekst gubljenju funkcije imena metonimizacija. Tako npr. riječ *Krleža* ima dva semantička oblika: oblik nebrojive pojedinačnosti, u kojemu je ta riječ ime, npr. u rečenicama tipa *Ja sam Krleža* ili *Krleža dobro piše*, i oblik nebrojive cjelovitosti, nastao metonimizacijom, u kojemu je ta riječ pojam, npr. u rečenicama tipa *Čitam Krležu* ili *Krleža je već davno rasprodan*. S različitim semantičkim oblikom toj je riječi i sadržaj različit. Kao ime ta riječ ima onomastički sadržaj: pojedinačnu osobu koja je njome imenovana. Kao pojam imenovane osobe ta riječ ima iskustveno utvrdiv sadržaj: tvarnost djela koje je osoba imenovana tom riječju stvorila. Riječ *Krleža* u rečenicama tipa *Čitam Krležu* i *Krleža je već davno rasprodan* više dakle nije ime kojim se u izvanjezičnoj zbilji imenuje pojedinačna osoba. To je tu pojmovna imenica kojom se to što ona znači, osobu s imenom *Krleža* koja je pisac, u izvanjezičnoj zbilji označuje kao cjelovit jedinstven pojam.

Navedena dva semantička oblika, oblik pojedinačnosti i oblik nebrojive cjelovitosti, načelno ima svaka riječ u funkciji imena. Pitanje je samo koliko se koja od takvih riječi upotrebljava u oba ta svoja semantička oblika. To ovisi o tome u koje sve semantičke kontekste određena riječ ulazi pri upotrebi u jeziku. Ulazi li imenska riječ u funkciji imena u semantički proces metonimizacije, kao u navedenim primjerima s riječju *Krleža*, tada ta riječ gubi svoju imensku funkciju i postaje metonim. U rečenicama tipa *Prevodim Aristotela*, *Proučavam Freuda*, *Sviram Bacha*, *Slušali smo Mozarta* riječi *Aristotel*, *Freud*, *Bach* i *Mozart* više nisu imena nego antropometonimi. U procesu metonimizacije metonimima ne postaju samo antroponimi nego i toponimi. U rečenicama tipa *Zagreb privlači nove stanovnike*, *Vukovar je simbol otpora*, *Osijek nije pao*, *Hrvatska brine o stradalnicima* rata riječi *Zagreb*, *Vukovar*, *Osijek* i *Hrvatska* više nisu imena, toponimi kojima se u izvanjezičnoj zbilji imenuju pojedinačni objekti, nego su to tu specifični pojmovi, toponometonimi, od pojedinačnih imenica izvedene pojmovne imenice na izraz kojih se preslikava specifičan iskustveno utvrdiv sadržaj objekata koji su pojedinačnim imenicama imenovani.

U rečenici *Tribuson se ovaj mjesec dobro prodaje* riječ *Tribuson* nije ime kojim se u izvanjezičnoj zbilji imenuje pojedinačna osoba. Ta je riječ tu pojam izrazu kojega je pridružen iskustveno utvrdiv sadržaj osobe imenovane kao *Tribuson*, pojam pomoću kojega se osoba imenovana imenom *Tribuson* poimlje. Da bi se razumjela rečenica *Tribuson se ovaj mjesec dobro prodaje*, nužno je poznavati iskustveno utvrdiv sadržaj koji se izrazu riječi *Tribuson* u toj rečenici pridružuje. Taj sadržaj glasi ‘knjiga ili knjige koje je napisao pisac *Tribuson*, tj. tvorivo pisca *Tribusona*, njegov proizvod’. Bez poznavanja toga sadržaja rečenica ostaje nejasna. Riječ *Tribuson* kao ime, sa svojim semantički nebrojivim oblikom pojedinačnosti, ne može se naći u rečenici tipa *Tribusona je još jučer bilo tu na polici*. Riječ *Tribuson* u navedenoj rečenici više nema semantički nebrojiv oblik pojedinačnosti i nije ime. Ta riječ u toj rečenici ima semantički nebrojiv oblik cjelovitosti. Njome se ono što ona znači, a to je ‘osoba s imenom *Tribuson* koja piše knjige’, u izvanjezičnoj zbilji označuje kao cjelovit jedinstven pojam.

U rečenicama *Pročitao sam cijeloga Marulića i Petar Hektorović mu je u školi bio dosadan* riječi *Marulić* i *Petar Hektorović* nisu više imena nego antropometonimi. Tim se riječima tu ne imenuju pojedinačne osobe, nego se već imenovane osobe posebnim semantičkim oblikom tih riječi, oblikom nebrojive cjelovitosti, u koji je uključen iskustveno utvrdiv sadržaj, označuju kao pojmovi: djela koja su osobe imenovane imenima *Marulić* i *Petar Hektorović* stvorile. I u rečenici *Hoće li Marinković uskoro na internet?* riječ je *Marinković* pojam a ne ime.

Tako se npr. pod pojmom *Držić* obično misli na djelo Marina Držića. Samo tog se Držića može scenski izvoditi, kao što se može izvoditi *Dunda Maroja*. To je tako zato što je ime *Držić* postalo pojam s iskustveno utvrdivim sadržajem. Da je riječ *Držić* samo ime, rečenica bi *Držića smo u Dubrovniku izvodili na otvorenom* bila semantički neovjerena, kao što i jest ako se odnosi na osobu s tim imenom. Neovjerena je i rečenica *Luja smo u Dubrovniku izvodili na otvorenom*, pri čemu se misli na Luja Vojnovića, jer uz ime *Lujo* nema iskustveno utvrdiva sadržaja metonimijskoga tipa koji bi tu rečenicu učinio ovjerenom. *Lujo* nije pisao scenska djela koja bi se mogla izvoditi. Nasuprot tome rečenica je *Iva smo u Dubrovniku izvodili na otvorenom* ovjerena, jer uz ime *Ivo*, pri čemu se misli na Iva Vojnovića, Lujina brata, postoji iskustveno utvrdiv sadržaj koji tu rečenicu čini ovjerenom: *Ivo* je pisao scenska djela koja se mogu izvoditi.

Četvrti je kontekst gubljenju funkcije imena atribucija. Sa svojim semantičkim oblikom pojedinačnosti, imenujući pojedinačan objekt ili osobu, a bez leksičkoga sadržaja, samo ime po definiciji svoje imenske funkcije načelno uza se ne može imati atribut, osim ako on nije, izgubivši atributsku funkciju, već sastavni dio imena, kao u primjerima tipa *Sveta Ana*, *Veli Lošinj*, *Mala Kapela*, *Ravni Kotari*, *Ivan Grozni*, *Filip Lijepi*, *Karlo Veliki*, *Pipin Mali* itd. U tim imenima pridjevi su *sveti*, *veli*, *mali*, *ravni*, *grozni*, *lijepi* i *veliki* desamentizirani leksički, a semantizirani kao dijelovi imena, onomastički.

Da ime ne može stajati uz atribut, vidljivo je iz rečenice **Najbolja Ana lijepo pjeva*, koja je neovjerena, prema rečenici *Najbolja učenica lijepo pjeva*, koja je ovjerena. Uz komparativ pridjeva kao atribut ime ne može stajati zato što je ime pojedinačna imenica kojom se upućuje na objekt ili osobu što ih se po značenju ne može ni sa čime uspoređivati, pa pridjevski oblik kojim se to čini, komparativ, cijelu rečenicu s takvom imenicom čini neovjerenom. Uz komparativ kao atribut mogu stajati samo imenice kojima se ono što one znače u izvanjezičnoj zbilji označuje kao više istorodnih značenjski usporedivih predmeta. Takva je u drugoj od navedenih rečenica riječ *učenica*.

Zašto ime uza se ne može imati atribut? Zato što nema leksičkoga sadržaja, semantički je prazno, pa mu atribut kao imenu nikakav sadržaj ne može dati, niti od njega kakav god sadržaj na sebe može primiti. Imenica se, jednom riječju, bez sadržaja atributu ne može pridružiti. Da bi se ime kao riječ bez sadržaja atributu pridružilo, mora dobiti sadržaj. Taj sadržaj može biti samo iskustveno utvrdiv, onaj koji se kao pojam s imenovanoga objekta ili osobe preslikava na izraz riječi kojom su objekt ili osoba imenovani. Takav sadržaj riječ u funkciji imena dobiva onda kad se pridruži kakvu atributu koji njezinu značenju daje čvrst gramatički okvir. Kad takav sadržaj dobije, riječ u funkciji imena prestaje biti ime⁴ objekta ili osobe i postaje njihov pojam. Od pojedinačne imenice riječ se u funkciji imena pretvara u pojmovnu imenicu.

Za pridruživanje imenice *leptir* pridjevu *bijeli* kao atributu nije nužno pretpostaviti iskustveno utvrdiv sadržaj imenice. Kao opća imenica riječ *leptir* ima svoj leksički sadržaj, a taj je za pridruživanje te imenice atributu dovoljan. Nasuprot tome, pojedinačna imenica *Zagreb*, kao ime, toga leksičkoga sadržaja nema, pa u zamjenu za nj, pridružujući se pridjevu kao atributu, dobiva iskustveno utvrdiv sadržaj. Kad dobije takav sadržaj, npr. u sintagmi *bijeli Zagreb*, riječ *Zagreb* prestaje biti ime objekta koji je njome imenovan, pojedinačna imenica koja uz atribut ne može stajati, i postaje pojam toga objekta, pojmovna imenica s iskustveno utvrdivim sadržajem, koja uz atribut može stajati. Pridjev *bijeli* u sintagmi *bijeli Zagreb* nije atribut riječi *Zagreb* kao imenu kojim se imenuje pojedinačan objekt u izvanjezičnoj zbilji, nego je to atribut toj riječi kao pojmovnoj imenici kojom se označuje neko iskustveno utvrdivo svojstvo imenovanoga objekta.

Rijetka je situacija u kojoj će se čuti rečenica tipa *Meni osobno to je pravi Zdenko*, u kojoj riječ u funkciji imena uza se ima atribut, kao što se čuju rečenice tipa *To je prava žena*, *To je pravi muškarac*, u kojima attribute uza se imaju punoznačne opće imenice. A kad se i kaže rečenica *To je pravi Zdenko*, onda riječ

⁴ O tumačenju da imenska riječ u funkciji imena s atributom, u primjeru ...”ona Dalmacija, u kojoj...” “nije više doista vlastito ime” v. u Katičić 1994, 70.

Zdenko u njoj više nije ime. Ta riječ tu postaje pojam osobe koja je njome imenovana. Tu se ističe iskustveno utvrdivo svojstvo osobe s imenom *Zdenko*. Jednako i u rečenicama *To je pravi Stančić* i *Pravi Stančić je onaj koji crta vedute Varaždina* riječ *Stančić* po iskustveno utvrdivu sadržaju koji dobiva nije ime osobe nego njezin pojam. Ni u rečenici *Išli su gledati lijepu Olgu* riječ *Olga* nije ime nego pojmovna imenica, jednako kao što ime nije ni riječ *Marija* u rečenici s apozicijom *Ima jedna gospa Marija, što sve mi draža biva što je starija*.

U izrazima *noćni Zagreb*, *kasni Krleža*, *poslijeratni Nazor*, *rani Hegel* riječi *Zagreb*, *Krleža*, *Nazor* i *Hegel* uz attribute *noćni*, *kasni*, *poslijeratni* i *rani* nisu imena nego pojmovne imenice.

Peti su kontekst gubljenju funkcije imena značenjska obilježja kategorije nebrojivosti, njezina semantičkog oblika cjelovitosti: jedinstvo i dijelnost, u rečenicama tipa *Zagreb je bio stalno u našim mislima* i *Zagreba je bilo stalno u našim mislima*. Riječ *Zagreb* u jedinom nominativu i u dijelnom genitivu u tim rečenicama više nije ime objekta koji se tako zove, nego pojam kojim se taj objekt poimlje: kao sadržajno nedjeljiva cjelina i kao njezin dio. Ime se kao riječ u nominativu, sa svojim semantički nebrojivim oblikom pojedinačnosti, kojemu su značenjska obilježja nekonkretnost i konkretnost, tu mijenja u pojam, sa semantički nebrojivim oblikom cjelovitosti, kojemu su značenjska obilježja jedinstvo, u nominativu, i dijelnost, u genitivu. Tumačeći položaj imena u rečenici *Vidi, vidi Marije*, s riječju *Marija* kao direktnim objektom, u kojoj također dolazi do promjene imena u pojam, Katičić (1986: 95) veli da »se i osobna imena mogu pomišljati kao da znače neku tvar od koje se u direktnom objektu uzima samo neka količina. Tu takvo uvrštavanje osobnoga imena izriče snažno čuđenje nad nekim nepoznatim i neočekivanim Marijinim svojstvom.« Tumačenje se sada može i precizirati: ...nad nekim nepoznatim i neočekivanim svojstvom osobe kojoj je ime *Marija*.

Od pojedinačne u pojmovnu imenicu riječ se *Marija* u navedenoj rečenici preoblikuje tako da umjesto semantički nebrojiva oblika pojedinačnosti, koji je tipičan za ime, dobiva semantički nebrojiv oblik cjelovitosti, koji je tipičan za pojam. To je takav semantički oblik značenjska cjelovitost kojega se ne može brojiti, nego se iz nje genitivom može izdvojiti samo dio onoga što riječ znači. A to se u rečenici *Vidi, vidi Marije* upravo i čini. Što pak znači riječ *Marija* u navedenoj rečenici? Ta riječ tu znači imenovanu osobu uz koju se veže neki za nju svojstven iskustveno utvrdiv sadržaj. Preslikavanjem na riječ kojom je osoba imenovana taj se sadržaj pretvara u tipično svojstvo osobe koje u času njegova izdvajanja za osobu postaje pojam pomoću kojega se ona poimlje. Time se u samoj riječi *Marija* s imenovanja osobe tom riječju težište prenosi na njezino poimanje. Funkcija imenovanja u jezičnom se znaku smjenjuje s funkcijom označivanja imenovanoga.

Da bi se oblikom *Marije* izrekao dio iskustveno utvrdiva sadržaja svojstvena osobi, nužno je taj sadržaj pretpostaviti kao cjelinu. Uz riječ *Marija* samo kao ime to nije moguće. Zašto? Zato što osim pojedinačnosti, tj. pojedinačne osobe kao svoga onomastičkoga sadržaja, ta riječ tada nikakva drugog sadržaja nema. A ako ga nema, on se i ne može pretpostaviti kao značenjski određena cjelina. To je moguće samo uz riječ *Marija* kao pojam. Da bi se dakle našla u semantički definiranu obliku dijelnoga genitiva, riječ je *Marija* morala prestati biti ime osobe i postati njezin pojam. Taj se semantički pomak od imena prema pojmu tu morao dogoditi. Dijelni genitiv može biti izraz sadržaju riječi *Marija* samo ako je ta riječ pojam osobe koja je tom riječju imenovana. Značenje riječi *Marija* kao imena i značenje te riječi kao pojma dva su dakle odvojena značenja, koja pripadaju dvjema različitim semantikama te riječi: semantici pojedinačnosti i semantici nebrojive cjelovitosti. Prestavši biti ime, riječ *Marija* više ne upućuje na imenovanu osobu kao na svoj onomastički sadržaj.

Prema tome, ulazi li riječ u gramatički kontekst koji je određen odnosom nominativa i genitiva te riječi po značenju, kakav je npr. u već navedenim rečenicama tipa *Zagreb je bio u našim mislima* i *Zagreba je bilo u našim mislima*, tada riječ s funkcijom imena kao pojedinačna imenica postaje riječ kojom se više ne imenuje pojedinačan objekt, nego se ono što ona znači njome označuje kao cjelovit jedinstven pojam, koji je ili sav i jedini, kad se označuje imenskom riječju u nominativu (*Zagreb*), ili ga ima samo dio, kad se označuje imenskom riječju u genitivu (*Zagreba*).

Osim metonimizacijom, u rečenicama tipa *Pročitao je cijeloga Marulića*, riječ *Marulić* može dakle postati pojam i u drugom semantičkom kontekstu: uspostavljanjem odnosa jedinost ~ dijelnost, u rečenicama tipa *Dok je Marulića bit će i Judite*. Tu imenske riječi *Marulić* i *Judita* nisu primarno imena nego pojmovi osobe i objekta o kojima je riječ. Jednako je i s riječima *Split* i *Marulić* u rečenici *Dok je Splita bit će i Marulića* i mnogima drugima u rečenicama navedenoga tipa.

Šesti su kontekst gubljenju funkcije imena padežni izrazi sa svojom specifičnom semantikom. Naprijed je rečeno da semantički nebrojiv oblik pojedinačnosti, tipičan za ime, riječ u funkciji imena pod određenim semantičkim uvjetima može izgubiti već u nominativu, padežu imena, a zatim i u genitivu. Izvan nominativa, u ostalim tzv. kosim padežima, odnosno padežnim izrazima, ime taj svoj oblik i s njim imensku funkciju gubi redovito. Na imensku riječ u funkciji imena u padežnim se izrazima obavezno preslikava iskustveno utvrdiv sadržaj objekta ili osobe koji su njome imenovani. Zato u tim padežima ta riječ prestaje biti ime objekta ili osobe koji su njome imenovani i s iskustveno utvrdivim sadržajem preslikanim na nju postaje pojam imenovanoga objekta ili osobe.

Čim imenska riječ *Marko* osobu imenovanu tim imenom počne označivati po nekom njezinu svojstvu, ta riječ prestaje biti ime, pojedinačna imenica, i postaje pojam, pojmovna imenica kojom se označuje iskustveno utvrdiv sadržaj dobiven od imenovane osobe. A upravo to se s tom riječju događa u svakom padežnom izrazu. U rečenici *Marka više nema među nama* riječ *Marko* više nije ime, jednako kao što nije ni u rečenici *Vidi Marka* ili u rečenicama *Novac sam dao Marku*, *Jučer sam vidio Marka*, *Markom su se poslužili kao alibijem*. U svim se tim rečenicama osoba imenovana kao *Marko* označuje po nekom njezinu svojstvu koje je dio iskustveno utvrdiva sadržaja u vezi s tom osobom. Taj se sadržaj preslikava na izraz riječi *Marko* u određenom padežnom izrazu i time joj oduzima status imena. Jedino se u nominativu, u rečenicama tipa *Ti si Marko*, *Marko vozi brzo*, osoba imenovana imenom *Marko* ne označuje po nekom njezinu svojstvu, nego se samo imenuje.

Na izvanjezični objekt kao na nešto pojedinačno riječ *Split* može uputiti samo kao ime: *To je Split*, *Split je na moru*. Čim dobije kakav drugi sadržaj, koji nije onomastički, riječ *Split* prestaje upućivati na objekt u njegovoj pojedinačnosti i počinje označivati neki njegov poseban aspekt. U rečenici tipa *Vidio sam Split*, *Splitom sam šetao* riječ *Split* više nije ime kojim se upućuje na objekt u njegovoj pojedinačnosti, nego je to pojmovna imenica kojom se grad toga imena u jednom svom značenjski aktualiziranom aspektu označuje kao cjelovit jedinstven pojam. Riječ *Split* u padežnim izrazima pretpostavlja dakle riječ *Split* u nominativu kao ime, ali sama u tim izrazima nije ime.

U rečenici tipa *Marko, sin Petra i Ane, rođen je pod sretnom zvijezdom* riječi *Petra* i *Ane* u tom obliku, genitivnom, nisu imena nego posvojni pridjevi: *Petrov* i *Anin*.

Riječ *Osijek* u rečenici *Šetam Osijekom* u svom instrumentalnom obliku također više nije ime. Tom se riječju tu više ništa ne imenuje, nego se već imenovani objekt na osnovi iskustveno utvrdiva sadržaja označuje kao prostor u kojemu se odvija određena aktivnost (šetnja). To se može označiti i instrumentalom kakve druge riječi koja nije ime, npr. *Šetam gradom, poljem, ulicom*. Po tome je instrumentalni padežni izraz *Osijekom* u rečenici *Šetam Osijekom* u svom semantičkom obliku priložne oznake mjesta značenjski zamjenjiv. Padežnim se izrazom *Osijekom* osim pojedinačnoga objekta, imenovana riječju *Osijek*, kao onomastičkoga sadržaja imena, na semantičkom planu pretpostavlja već i iskustveno utvrdiv sadržaj toga objekta. U tu je pretpostavku u navedenom slučaju uključena semantika njegove prostornosti. To je objekt kojim se može šetati (*Osijekom*). U riječi *Osijek* kao imenu kojim se imenuje pojedinačan objekt u izvanjezičnoj zbilji toga sadržaja nema.

Sedmi su kontekst gubljenju funkcije imena prijedložni izrazi. Prijedložni je izraz takva gramatička kategorija u kojoj uz prijedlog kao gramatičku riječ ne može stajati imenska riječ bez sadržaja, semantički prazna. A takva je riječ, bez sadržaja, semantički prazna, upravo ime. Sadržaj mu je samo onomastički. Stoga imenu, jezičnom znaku bez sadržaja, u semantici prijedložnoga izraza nema mjesta. U semantici je prijedložnoga izraza mjesto uz prijedlog predviđeno samo imenskoj riječi sa sadržajem.

Da bi imenska riječ u funkciji imena uz prijedložni izraz mogla stajati, mora dobiti sadržaj. Taj sadržaj ta riječ dobiva od objekta ili osobe koji su njome imenovani. To nije leksički sadržaj nego sadržaj koji je iskustveno utvrdiv. Riječ taj sadržaj dobiva tako da se pridruži prijedlogu u određenom padežu, da u rečenici postane dio prijedložnoga izraza, kao u primjeru *Iz Drave se vadi pijesak*. Iskustveno se utvrdiv sadržaj s imenovanoga objekta tada obavezno preslikava na riječ u funkciji imena. Tu tada prijedložni izraz *iz Drave* postaje semantički jednakovrijedan prijedložnom izrazu *iz zemlje* u rečenici *Iz zemlje se dobiva plin*, i prijedložnom izrazu *iz nje* u rečenici *Iz nje rastu mnoge biljke*, koja je uklopljena u diskurz *Zemlja je plodna. Iz nje rastu mnoge biljke*. Dobivajući iskustveno utvrdiv sadržaj od imenovanoga objekta, riječ *Drava* u prijedložnom izrazu *iz Drave* prestaje biti ime pojedinačnoga objekta koji je njome imenovan i po iskustveno utvrdivu svojstvu (vađenja pijeska) koje se toj riječi pripisuje postaje njegov pojam.

Svi navedeni prijedložni izrazi udovoljavaju temeljnom semantičkom uvjetu svoga funkcioniranja u rečenici: riječ u njima uz prijedlog ima sadržaj. Razlika je samo u vrsti sadržaja. U prijedložnom izrazu *iz zemlje* sadržaj je riječi *zemlja* leksički, u prijedložnom izrazu *iz nje* sadržaj je riječi *ona* kontekstualan, a u prijedložnom izrazu *iz Drave* sadržaj je riječi *Drava* iskustveno utvrdiv. I kao što se uz rečenicu s prijedložnim izrazom *iz nje* pretpostavlja rečenica s riječju koja ima značenje, *Zemlja je plodna*, jednako se uz rečenicu s prijedložnim izrazom *iz Drave* pretpostavlja rečenica s riječju bez značenja, sa značenjem koje je samo onomastičko: *To je Drava* ili *Drava je rijeka*.

Razlika je samo u tome što se u prvom slučaju pretpostavljena rečenica mora i izreći, da bi riječ uz prijedlog u prijedložnom izrazu dobila kontekstualno utvrdiv sadržaj, a u drugom se slučaju, da bi riječ uz prijedlog u prijedložnom izrazu dobila iskustveno utvrdiv sadržaj, pretpostavljena rečenica ne mora izreći. Mora se međutim nešto drugo: poznavati imenovani objekt ili osobu, da bi se znalo koja se vrsta iskustveno utvrdiva sadržaja s njih u prijedložnom izrazu može prenijeti na riječ kojom su imenovani. Tako se npr. u prijedložnom izrazu *iz Drave* na riječ *Drava* može prenijeti iskustveno utvrdiv sadržaj vađenja pijeska (ili bilo čega drugoga), ali se ne može prenijeti iskustveno utvrdiv sadržaj kretanja s određene točke, pa je rečenica *Iz Drave smo krenuli u pet sati ujutro* semantički neovjere-

na, za razliku od rečenice *Iz Osijeka smo krenuli u pet sati ujutro*, koja je ovjerenjena. To je tako zato što se za objekt imenovan riječju *Drava* sadržaj kretanja s određene točke ne može iskustveno utvrditi. Zato taj sadržaj u riječi kojom je objekt imenovan ne može dobiti svoj izraz.

Gramatički je utemeljena sintaktička struktura rečenica *Razgovarali smo o Marku* i *Razgovarali smo o umjetnosti* jednaka. A ipak se te dvije rečenice ne mogu jednako i razumjeti. To nije moguće zato što im nije jednaka i semantički utemeljena sintaktička struktura. U prijedložnom izrazu *o Marku* riječ je *Marko* u prvoj rečenici ime, a u prijedložnom izrazu *o umjetnosti* riječ je *umjetnost* u drugoj opća imenica. Da bi se dvije rečenice jednake gramatičke strukture jednako i razumjele, moraju se izjednačiti i u svojoj semantički utemeljenoj sintaktičkoj strukturi: riječ *Marko* u prvoj, u funkciji imena i bez sadržaja, mora dobiti sadržaj. I to takav koji je sudionicima u komunikaciji poznat: o kojoj se i kakvoj osobi radi. Prva se rečenica bez toga ne može razumjeti potpuno, za razliku od druge, koja je, s poznatim sadržajem riječi *umjetnost*, posve razumljiva.

Samo ime, semantički prazno, na osnovi prethodno obavljenoga čina imenovanja, može dati obavijest samo o tome o kojoj se osobi radi. O tome kakva je ta osoba riječ *Marko* kao ime ne može dati nikakvu obavijest. To se iz te riječi može doznati samo onda ako su na njezin izraz kao sadržaj preslikana iskustveno utvrđiva svojstva imenovane osobe. A upravo to je učinjeno stavljanjem te riječi uz prijedlog. Tada ta riječ prestaje biti ime osobe koja je njome imenovana i po svojstvima koja za tu osobu označuje postaje njezin pojam. Rečenica *Razgovarali smo o Marku* tada znači da se razgovaralo o nama poznatoj osobi koja se zove Marko, o svojstvima te osobe koja su nam dostupna iz neposrednog iskustva s njom, a ne iz semantike imena *Marko*.

Prijedlogu *iz* u frazemu *Iz Mire tri vruga vire* riječ se *Mira* može pridružiti zato što ta riječ tu više nije ime, bez leksičkoga sadržaja, nego je ta riječ tu pojam, s iskustveno utvrdivim sadržajem, koji je s imenovane osobe preslikan na njezin izraz. U rečenici *Iz Marka se nije mogla izvući nijedna riječ* uz prijedlog *iz* riječ *Marko* može stajati samo zato što se rečenicom hoće reći, i tako je valja razumjeti, da se iz osobe koja se zove Marko nije mogla izvući nijedna riječ, i to zato što ta osoba pokazuje takvo svojstvo. Riječ *Marko* u takvu tumačenju dobiva iskustveno utvrdiv sadržaj od osobe koju imenuje. Samo zahvaljujući tom sadržaju ta riječ može stajati uz prijedlog. Riječ *Marko* samo kao ime, kada je imenovana osoba toj riječi samo njezin onomastički sadržaj, uz prijedlog ne može stajati. To nije moguće već iz formalnih razloga: riječ *Marko* ime je samo u nominativu, u predikatnoj i u subjektnoj funkciji, a nominativ je padež u kojemu riječ ne može uza se imati prijedlog.

Kao što ne može biti uz pridjev kao atribut, osim ako pridjev nije sastavni dio imena, npr. *Pipin Mali*, *Karlo Veliki*, *Ravni Kotari*, gdje je riječ o imenima, prema

bijeli Zagreb, zlatni Prag, prgava Marija, gdje nije riječ o imenima nego o pojmovima, ime ne može funkcionirati kao ime ni uz prijedlog, osim ako prijedlog nije sastavni dio imena, kao npr. *Nad lipom, Pod zidom*, gdje je riječ o imenima, prema prijedložnim izrazima *nad Zagrebom, pod Klisom* itd., gdje nije riječ o imenima.

Imena su pojedinačne riječi. Što to znači? To znači da su u svojoj funkciji imenovanja pojedinačnoga objekta ili osobe nezamjenjive. Baš kao i lične zamjenice. I po tome su to neparadigmatske riječi. Čine samostalnu semantičku i gramatičku paradigmu. Tim i tim imenom imenovani su taj i taj objekt, ta i ta osoba, baš kao što se tom i tom zamjenicom zamjenjuje to i to glagolsko lice, ta i ta osoba određenoga lica. Tako se npr. riječ *Osijek*, kojom je u nominativu u njezinu semantički nebrojivu obliku pojedinačnosti imenovan objekt što se tako zove, ne može bez narušavanja te svezanosti imena s objektom zamijeniti bilo kojom drugom riječju⁵. Po tome je riječ *Osijek* za objekt koji je njome imenovan pojedinačna riječ, ime. Pojedinačna je i nezamjenjiva, ime, ta riječ samo iz tog odnosa, iz odnosa koji nastaje činom imenovanja objekta u izvanjezičnoj zbilji tom riječju i njezine svezanosti s njim funkcijom imenovanja. Takvom ta riječ ostaje sve dotle dok u tom obliku postoji njezina imenska veza s izvanjezičnim objektom koji je njome imenovan. Ako se ta veza dokine, riječ prestaje biti pojedinačna, ime, a time i nezamjenjiva. Tada stupa u odnose gramatičke i semantičke paradigme s drugim riječima izvan funkcije imenovanja. Tako se npr. u prijedložnom izrazu *iz Osijeka* u rečenici *Vraćam se iz Osijeka* riječ *Osijek* po semantičkoj strukturi koju u tom gramatičkom kontekstu ima može zamijeniti s bilo kojom riječju koja može doći u taj kontekst, kao npr. *iz grada, iz polja, iz kuće* itd. Riječi *Osijek* prijedložni izraz *iz Osijeka* oduzima status imena i iz jednog je semantičkog oblika, oblika pojedinačnosti, prevodi u drugi, oblik prijedložnoga izraza, u kojemu se riječ u funkciji imena, dobivši iskustveno utvrdiv sadržaj, počinje ponašati kao bilo koja pojmovna imenica.

Osmi je kontekst gubljenju funkcije imena aktualizacija opreke u gramatičkoj kategoriji broja, među jedninom i množinom, za riječi kojima se objekt ili osoba imenuju.

Jedna je od bitnih značajki imena to da se riječ kao ime upotrebljava ili samo u jednini ili samo u množini. Nikada i u jednini i u množini. No ni jednina ni množina riječi u funkciji imena za samu semantičku strukturu imena nisu bitne. Upravo zato ime i može biti ili u jednoj ili u drugoj od tih dviju oznaka gramatičke kategorije broja. Za semantičku strukturu imena bitna je njegova pojedinačnost. A ta je izvan gramatičke kategorije broja, dakle je nebrojiva.

⁵ Koliko je glede nezamjenjivosti jedne riječi u funkciji imena drugom vezanost imena uz imenovani objekt važna, pokazuje se baš na primjeru *Osijeka*, u rečenici koja je agresijom na nj bila aktualizirana: *Osijek nikada neće biti Osek*.

I kad je riječ kojom se što imenuje u jednini i kad je u množini, to što se njome imenuje imenuje se uvijek kao nešto pojedinačno. Semantički nebrojiv oblik pojedinačnosti imena nadređen je i jednini i množini imenske riječi kojom se što imenuje. I jednina i množina imenske riječi u funkciji imena nebrojivim su oblikom pojedinačnosti imena neutralizirane, stavljene izvan snage. Stoga su i jednina i množina riječi kojom se što imenuje za ime gramatički samo formalne. Nisu izraz značenju njegove pojedinačnosti. Ni jednina riječi *Zagreb* ni množina riječi *Vinkovci* nisu izraz pojedinačnosti tih riječi kao imena kojima se u izvanjezičnoj zbilji imenuju dva pojedinačna objekta.

U semantičkoj strukturi imena jednina i množina riječi kojom se što imenuje ne samo da se za imenovanje ne pretpostavljaju nego se iz njega i isključuju. Uz objekt ili osobu koje imenuje ime je i u jednini i u množini vezano samo svojom pojedinačnošću. Ako te privezanosti imena uz pojedinačan objekt ili osobu imenovanjem nema, riječ s imenskom funkcijom funkciju imena gubi i postaje opća imenica. Ta se riječ tada, prestavši biti ime, može upotrebljavati i u jednini i u množini.

U rečenicama *Barbara je u nas često ime* i *Sve Barbare našle su se na proslavi imendana* riječ *Barbara*, izgubivši semantički nebrojiv oblik pojedinačnosti, više nije ime. U obje rečenice ta riječ je opća imenica, s uspostavljenom oprekom među oznakama u gramatičkoj kategoriji broja: *Barbara* ~ *Barbare*. Riječ *Barbara* u navedenim rečenicama nije ime zato što se ne odnosi na pojedinačne osobe u izvanjezičnoj zbilji, svaku posebno, nego se u prvoj rečenici odnosi na bilo koju žensku osobu s imenom *Barbara*, a u drugoj na ženske osobe s tim imenom kojih ima više. U prvoj se rečenici jedninom te riječi to što ona znači, žensku osobu, bilo koju, u izvanjezičnoj zbilji označuje kao pojedinačan cjelovit predmet koji se može brojiti, a u drugoj njezinom množinom kao više takvih pojedinačnih brojivih predmeta.

Makar i imala formu imena, riječ ne funkcionira kao ime ako nije ime nekome ili nečemu, ako se njome ne imenuju pojedinačna osoba ili objekt, ako imenovana osoba ili objekt riječi u funkciji imena nisu njezin onomastički sadržaj. Ni u rečenici tipa *Barbara je u nas često ime* ni u rečenici tipa *Sve Barbare našle su se na proslavi imendana* riječju se *Barbara* ne imenuje pojedinačna osoba koja bi toj riječi kao imenu bila njezin onomastički sadržaj. Bez osobe na koju bi upućivalo, samo na apstraktnoj imenskoj razini, razlikujući osobe samo kao muške i kao ženske, ime prestaje biti ime i postaje apelativ, opća imenica.

Ni u rečenicama tipa *Ime Osijek javlja se u dokumentima već vrlo rano* i *Osijek je ime grada na Dravi* riječ *Osijek* nije ime nego opća imenica. Ta riječ tu nije ime zato što uza se ima riječ *ime* kao opću imenicu kojoj je pojam imena sadržaj. Od te riječi i riječ s funkcijom imena tu funkciju gubi te postaje opća imenica. Jednako je i s rečenicom *Split je ime grada na moru*. Ni u toj rečenici

riječ *Split* nije ime nego opća imenica. A nije ime zato što se tom riječju tu ne imenuje pojedinačan objekt nego se samo utvrđuje to da je riječ o imenu grada na moru. Da riječ *Split* u navedenoj rečenici nije ime vidi se i po tome što rečenica može glasiti i ovako: *Split je ime jednoga grada na moru*. Tu se atributom *jednoga* u značenju 'nekoga' imenska funkcija riječi *Split*, da se njome imenuje pojedinačan objekt, pokazuje posve neutralizirana. Stoga se i može reći rečenica tipa *Osijek, Dubrovnik i Split imena su hrvatskih gradova*, iz koje se vidi da se riječi *Osijek, Dubrovnik i Split* tu ne upotrebljavaju kao imena nego kao opće imenice.

Zaključno se može reći da ime u svom semantički čistom obliku osim onomastičkoga sadržaja, osobe ili objekta koje imenuje, nikakva drugog sadržaja nema. Sav sadržaj što ga ime dobiva, koji se s imenovane osobe ili objekta kao iskustveno utvrdiv sadržaj preslikava na izraz riječi u funkciji imena, više nije sadržaj samoga imena. To je kontekstualno utvrdiv sadržaj po kojemu riječ u funkciji imena prestaje biti ime osobe ili objekta koje imenuje i postaje njihov pojam.

LITERATURA

- Barac-Grum, Vida 1990. Mogućnosti preobrazbe vlastitoga imena. *Rasprave Zavoda za jezik* 16, Zagreb, 15–20.
- Fink, Željka 1988. Veliko ili malo slovo vlastitih imena u množini, *Jezik*, XXXV, 4, 107–112.
- Gardiner, Sir Alan H. 1954. *The Theory of Proper Names*, London.
- Haubrichs, Wolfgang (izd.) 1987. *Namen* (Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik 67), Göttingen.
- Katičić, Radoslav 1986. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika. Nacrt za gramatiku*, Zagreb, 377–378.
- Katičić, Radoslav 1994. Nešto napomena o vezi između atributnih korelativa i "restriktivnosti" odnosnih rečenica u hrvatskome književnom jeziku, *Jezik* 41, 3, Zagreb, 65–77.
- Kordić, Snježana 1993. Determinator kao znak restriktivnosti/nerestriktivnosti relativne rečenice u hrvatskom jeziku, *Croatica XXIII/XXIV*, 37/38/39, Zagreb, 151–166.
- Koss, Gerhard 1995. Die Bedeutung der Eigennamen: Wortbedeutung/Namenbedeutung, *Namenforschung, Ein internationales Handbuch zur Onomastik*, 1. Teilband, Berlin-New York, 458–463.
- Loetscher, Andreas 1995. Der Name als lexikalische Einheit: Denotation und Konnotation, *Namenforschung...*, 448–457.

- Matešić, Josip 1992/93. Frazemi s komponentom vlastitog imena u hrvatskom jeziku, *Filologija*, Zagreb, 293–297.
- Nicolaisen, Wilhelm F.H. 1995. Name and Appellative, *Namenforschung...*, 384–393.
- Peti, Mirko 1997. Koje su imenske riječi etnici i etnonimi?, *Folia onomastica Croatica* 6, Zagreb, 99–112.
- Peti, Mirko 1998. Jesu li lične zamjenice osobne?, *Suvremena lingvistika* 45, Zagreb, 39–55.
- Peti, Mirko 1999. Što subjekt i predikat znače, *Rasprave IHJJ* 25, Zagreb, 263–288.
- Pintarić, Neda 1997. Pragmatične osobine vlastitih imena u hrvatskom i poljskom jeziku, *Croatica XXVII*, 45/46, Zagreb, 157–176.
- Putanec, Valentin 1979. Osnove idionimne teorije i odnos idionima i koinonima, *Rasprave Zavoda za jezik* 4–5, Zagreb, 213–217.
- Raguž, Dragutin 1979. Vlastita imena u frazeologiji, *Onomastica jugoslavica* 8, Zagreb, 17–22.
- Sonderegger, Stefan 1987. *Die Bedeutsamkeit der Namen*, u: Haubrichs (izd.), 11–23.
- Superanskaja, Aleksandra 1973. *Obščaja teorija imeni sobstvennogo*, Moskva.
- Superanskaja, Aleksandra 1989–1990. Ime sobstvennoe kak razred specialni leksiki, *Makedonski jazik*, Skopje, 569–578.
- Šimunović, Petar 1976. Ime u funkciji književnoga djela, *Onomastica jugoslavica* 6, Zagreb, 241–251.
- Šimunović, Petar 1986. *Istočnojadranska toponimija*, Logos, Split, 159–175.
- Šimunović, Petar 1989. Ime i jezična norma, *Onomastica jugoslavica* 13, Zagreb, 7–19.
- Šivic-Dular, Alenka 1998. Lingvistička definicija vlastite imenice (na osnovi imeničkih veza u nominativu). *Folia onomastica Croatica* 7, Zagreb, 281–292.
- Šrámek, Rudolf 1995. Eigennamen in Rahmen einer Kommunikations- und Handlungstheorie, *Namenforschung...*, 380–383.

On the content of the name

Summary

The author discusses empirically identifiable content which a word in naming function obtains from an object or person which this word designates. Transferring this content to an expression of a word in naming function, its nominal function is being abolished. By designating empirically identifiable distinctive features of named object or person, the word in a function of a name stops being the name and becomes a concept of an object or a person which have been named by this word.

Ključne riječi: ime, sadržaj imena

Key words: name, content of the name